DIGITAL UNDERVISNING FRA DYREPARKEN

5. – 7. TRINN

DYR I PUBERTETEN

F A S I T

SKRIV NAVNET PÅ DYRENE

ELG

LØVE

KENGURU

ORANGUTANG

KAMEL

SJIMPANSE

HUND

ELEFANT

GULKINNGIBBON

GEIT

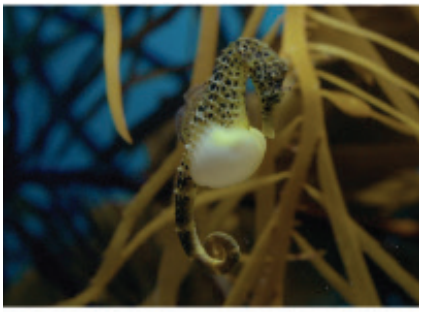

HAVHEST

SJIRAF

DIGITAL UNDERVISNING FRA DYREPARKEN

5. – 7. TRINN

DYR I PUBERTETEN

F A S I T

OPPGAVER

1. Kunne lage egne unger.

2. Hormoner er kroppens budbringere. De er kjemiske stoffer som reiser rundt i blodet for å gi beskjeder til ulike deler av kroppen om hva de skal gjøre og når de skal gjøre det. Det er spesielle steder i kroppen (organer) som lager ulike hormoner. De hormonene som setter i gang puberteten kalles for kjønnshormoner (blant annet testosteron og østrogen) og de lages hovedsakelig i kjønnsorganene til dyret. Men det er hjernen som sender ut beskjeden om at kjønnshormonene skal lages og hvor mye.

3. Dyr forandrer også atferd/oppførsel når de kommer i puberteten.

a. Hunden (tenåringshunden): Når valpen blir mellom 6 og 18 måneder, slutter den plutselig å være lydig og vil ikke lenger høre etter. I stedet for å komme når eieren roper, tester den grenser, snur ryggen til for å snuse på ting, og vil heller bestemme selv og utforske verden på egen hånd.

b. Sjimpansen: Når unge sjimpanser er i 8–12-årsalderen, begynner de å utfordre de voksne og flokkens regler. De kan hisse seg opp over ingenting, bråke, kaste ting rundt seg og tøffe seg for lederhannen for å prøve å klatre i rangstigen (selv om de fort feiger ut og løper til mamma hvis lederen stirrer strengt på dem).

c. Elefanthanner får i perioden kalt «musth» utrolig høyt testosteronnivå og blir svært aggressiv og uforutsigbar)

4. Ungen er lys for å blande inn i/kamuflere seg i morens pels. Man ser lett at en hunn-gibbon er i puberteten ved at pelsen er en blanding av svart og lys.

5. Endringer hos hannorangutanger i puberteten:
Kinnputer: De fleste voksne orangutanghanner utvikler store kinnputer på hver side av ansiktet. Dette viser at de er dominante og tiltrekker hunnene.
Halsposen: Hudvevet under haken og på brystet strekker seg og danner en svær halspose (rommer opptil 6 liter luft). Sekken fungerer som en forsterker for de dype brølene/kallene som orangutanger lager.

6. Løver, orangutanger og haner kommer også i stemmeskrifte.
Når hannløven er mellom 1,5 og 3 år, vokser strupehodet kraftig og synker lenger ned i halsen, mens stemmebåndene blir tykkere og mer elastiske. Før løven klarer å kontrollere denne nye «voksenstemmen», knekker lyden; når den prøver å øve på å brøle for å markere revir, starter lyden gjerne som et lyst pip eller en hes knurring før stemmen plutselig sprekker i et klønete forsøk på et skikkelig løvebrøl.
For unghanen skjer det samme som hos løven, men med lydorganet syrinx, slik at det første kykkelikyet starter spinkelt og knekker helt over.

7. Den mest kjente endringen er at jenter får menstruasjon (mensen). Dette skjer også hos noen andre pattedyr: menneskeaper (sjimpanser, gorillaer, orangutanger, bonobo), enkelte andre apearter, samt noen arter flaggermus, piggsvin og egyptisk piggmus.

8. Ringhalelemur: Ringhalelemurene har egne luktkjertler på innsiden av håndleddene og ved baken. I puberteten gnir de luktstoffer fra kjertlene utover de lange halene sine. Deretter vifter de halene mot rivaliserende hanner i det som kalles en «stink-kamp» for å avgjøre hvem som lukter sterkest og har høyest rang.

   Geitebukk: Når kjønnshormonene stiger, begynner bukken bevisst å tisse på seg selv, spesielt i ansiktet, i skjegget og nedover forbena. For geitedamene fungerer dette som en uimotståelig parfyme som viser at bukken ikke lenger er en killing, men en kjønnsmoden hann klar for paring.

9. For mange dyr betyr puberteten at det er på tide å pakke sakene og forlate flokken. Hvorfor har naturen bestemt at det må være slik?

10. Naturen gjør dette for å hindre innavl. Hvis ungene ble værende i samme flokk hele livet, ville de paret seg med sine egne søsken eller foreldre, noe som kan gi syke unger med genetiske skader. Ved at enten hannene (som hos løver) eller hunnene (som hos sjimpanser) må vandre ut og finne en helt ny flokk, sikrer arten at genene blandes og flokken forblir frisk og levedyktig.

DIGITAL UNDERVISNING FRA DYREPARKEN

5. – 7. TRINN

DYR I PUBERTETEN

F A S I T

ENGELSK

Sett strek mellom bildet og det engelske navnet.

LION | ORANGUTAN | KANGAROO | GOAT | DOG | CHIMPANZEE | ELEPHANT | MOOSE

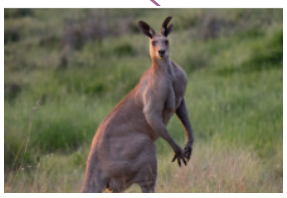

GÅTER

1. Elefant
2. Organgutang
3. Dromedar

BOKSTAVROT

1. LØVE
2. ORANGUTANG
3. HUND
4. KAMEL
5. GEIT
6. HANE
7. ELEFANT
8. KENGURU
9. SJIMPANSE
10. PUBERTET

Complete the table.

ENGLISH	NORSK
PUBERTY	PUBERTET
HORMONES	HORMONER
KANGAROO	0 +
ELEPHANT	ELEFANT
LION	LØVE
ORANGUTAN	ORANGUTANG
CAMEL	KAMEL
CHIMPANZEE	SJIMPANSE
GOAT	GEIT

DIGITAL UNDERVISNING FRA DYREPARKEN

5. – 7. TRINN

DYR I PUBERTETEN

F A S I T

MATTEOPPGAVE

Løs regnestykkene og sett riktig bokstav under riktig tall for å finne løsningsordene under.

63 : 7 = 9	M	1,5 x 8 = 12	S
7 x 11 = 77	E	8 x 8 = 64	T
3 x 8 = 24	U	(12 - 4) x 6 = 48	O
81 : 9 x 5 = 45	R	(3 x 5) - 7 = 8	N
100 : 20 x 5 = 25	P	121 : 11 = 11	B
3 x 3 x 10 = 90	H	5 : 2 = 2,5	I
18 : 2 x 3 = 27	K	6 x 6 - 10 = 26	F

LØSNING:

49	21	0	64	3	81	64	81	64	36
P	U	B	E	R	T	E	T	E	N

25	5	3	36	5	36	64	3
H	O	R	M	O	N	E	R

8	81	64	36	36	64	8	9	120	30	81	64
S	T	E	M	M	E	S	K	I	F	T	E

DIGITAL UNDERVISNING FRA DYREPARKEN

5. – 7. TRINN

DYR I PUBERTETEN

F A S I T

FINN ALLE ORDENE I ORDNETTET
Ordene er skrevet vannrett, lodrett, diagonalt og baklengs.

PUBERTET HORMONER KAMEL ORANGUTANG GEIT

STEMMESKIFTE MENSEN LØVE ELEFANT LUKT

E	K	T	F	A	L	Ø	V	E	T	O
T	F	A	U	P	Å	C	V	M	E	R
F	A	R	M	R	N	L	J	H	G	A
I	R	F	G	E	R	P	O	F	R	N
K	T	D	S	R	L	J	E	T	J	G
S	H	N	F	L	O	P	I		Ø	U
E	E	D	D	R	T	E	X	Å	Æ	T
M	J	K	Ø	Æ	G	R	T	B	V	A
M	W	A	S	L		E	H	D	X	N
E	C	V	M	M	S	R	F	D	Y	G
T	N	A	F	E	L	E	N	H	K	Æ
S	A	S	D	N	F	H	J	S	I	L
R	R	E	N	O	M	R	O	H	U	P
E	S	E	H	L	M	V	X	K	I	D
P	U	B	E	R	T	E	T	A	S	D